

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД
ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

Извештај за треће тромесечје 2017. године

Садржај:

1. Тржиште осигурања	3
1.1. Учесници на тржишту	3
Друштва за осигурање.....	3
Остали учесници на тржишту	4
1.2. Структура портфеља осигурања.....	4
1.3. Билансна сума и билансна структура	6
Билансна сума	6
Структура активе	7
Структура пасиве.....	8
2. Показатељи пословања.....	9
2.1. Адекватност капитала	9
2.2. Квалитет имовине	10
2.3. Инвестирање средстава техничких резерви	10
2.4. Профитабилност	11
2.5. Ликвидност	12
3. Аутоодговорност.....	12
4. Закључак	12

Списак скраћеница и појмова

млн	милион
млрд	милијарда
T2	друго тромесечје у години – период од 1. 1. до 30. 6.
T3	треће тромесечје у години – период од 1. 1. до 30. 9.

1. Тржиште осигурања¹

1.1. Учесници на тржишту

Друштва за осигурање

На крају ТЗ 2017. године, у Србији је пословало 21 друштво за осигурање, што је за два² друштва мање него у истом периоду претходне године. Искључиво пословима осигурања бави се 17 друштава, а пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бави се четири друштва, искључиво неживотним осигурањем седам друштава, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава.

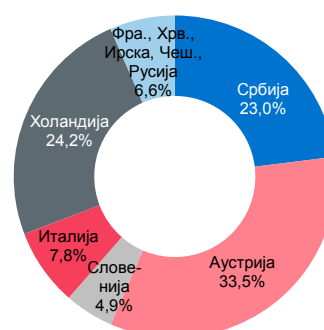
Посматрано према власничкој структури капитала, од 21 друштва за осигурање, њих 15 је у већинском страном власништву.

Уласком на тржиште и добијањем гринфилд лиценци, на крају ТЗ 2017. године, друштва за осигурање у страном власништву бележе преовлађујуће учешће у премији животних осигурања са 93,0%, премији неживотних осигурања са 61,5%, укупној имовини са 77,0%, као и у броју запослених са 68,3%.

Графикон 1.1.1. Структура друштава за осигурање Србије према власништву (у ТЗ 2017)

Графикон 1.1.2. Билансна сума друштава за осигурање Србије према власништву (у ТЗ 2017)

Извор: Народна банка Србије.

¹ Извештај је заснован на подацима које су друштва за осигурање дужна да достављају Народној банци Србије, а чија исправност није била предмет непосредне контроле Народне банке Србије. При анализи тржишта осигурања, потребно је имати у виду да су промене у овом извештају посматране у односу на податке друштава за осигурање која су имала дозволу у ТЗ 2016. године.

² Једно друштво за неживотно осигурање и једно друштво за животно осигурање у ТЗ 2017. године припојила су се трећем друштву за осигурање.

Остали учесници на тржишту

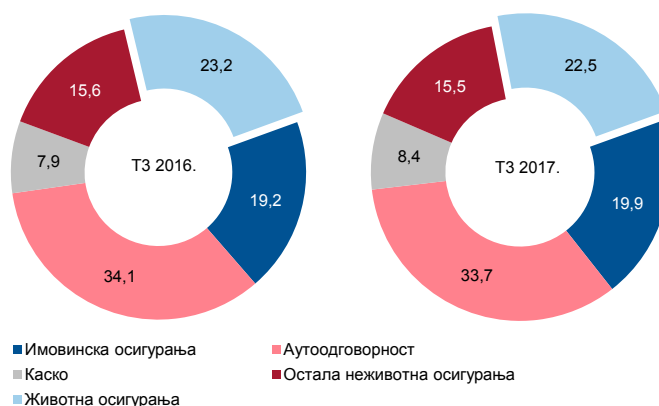
Поред друштава за осигурање, на тржишту послује и: 20 банака, седам давалаца финансијског лизинга и један јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, затим 85 правних лица (друштава за посредовање у осигурању и друштава за заступање у осигурању), 94 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника) и 6.212³ лица овлашћених за обављање послова заступања, односно послова посредовања у осигурању.

1.2. Структура портфеља осигурања

Укупна премија у Т3 2017. године износила је 70,9 млрд динара (594 млн евра или 700 млн америчких долара)⁴, што је за 6,3% више него у истом периоду претходне године.

У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 77,5%, а учешће животних осигурања – 22,5%. Благи пад учешћа животних осигурања, са 23,2%, колико је износило у истом периоду претходне године, последица је нешто успоренијег раста тих осигурања од раста неживотних осигурања.

Графикон 1.2. Укупна премија према врстама осигурања (у Т3 2016. и Т3 2017. у %)

Извор: Народна банка Србије.

³ Активна овлашћена лица.

⁴ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 30. септембра 2017. године.

Посматрано према врстама осигурања, структура премије у Т3 2017. године слична је структури у истом периоду 2016. године. Највеће учешће у укупној премији имало је осигурање од одговорности (33,7%) због употребе моторних возила (осигурање од аутоодговорности). Затим следе животна осигурања са 22,5%, имовинска осигурања са 19,9% и осигурање моторних возила – каско са 8,4%.

Премија неживотних осигурања у Т3 2017. године виша је за 7,3% него у истом периоду 2016. године. Премија осигурања од аутоодговорности порасла је 5,2%, премија имовинских осигурања 10,6%, премија осигурања моторних возила – каско 12,2%, док је премија осигурања од последица незгоде смањена за 17,7%.

Осигурање од последица незгоде, које, између осталих, обухвата и обавезна осигурања, као што су осигурање путника у јавном саобраћају и осигурање запослених од повреда на раду и од професионалних обољења, у Т3 2017. године бележи учешће од 3,8%.

Учешће премије добровољног здравственог осигурања порасло је са 2,7% у Т3 2016. године на 3,2% у Т3 2017. године, уз номинални раст ове премије од 24,9%. При томе, више од три четвртине тржишта покривају три друштва за осигурање.

У Т3 2017. године, у поређењу с Т3 2016. године, посматрано према висини укупне премије и премије неживотних осигурања, није промењен редослед друштава на ранг-листи пет највећих друштава за осигурање, која у наведеним премијама свих друштава за осигурање учествују са 77,7% и 81,9%, респективно. Међутим, посматрано према висини премије животних осигурања, промењен је редослед друштава на ранг-листи пет највећих друштава за осигурање, која у укупној премији тржишта учествују са 79,7%.

Концентрација на тржишту мерена Херфиндал–Хиршмановим индексом, који представља суму квадрата учешћа, у овом случају билансних сума свих друштава за осигурање, умерена је и на крају Т3 2017. године износила је 1.315⁵.

⁵ Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на постојање умерене концентрације, а вредност изнад 1.800 на постојање изражене концентрације.

Табела 1.2. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање
(у млн динара, у %)

	30. 9. 2016.			30. 9. 2017.			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Према критеријуму укупне премије							
Дунав	17768	26,6	1	19642	27,7	1	-
Generali	15196	22,8	2	14949	21,1	2	-
ДДОР	7982	12,0	3	8607	12,1	3	-
Wiener	6273	9,4	4	7802	11,0	4	-
Триглав	3192	4,8	5	4103	5,8	5	-
Према критеријуму премије неживотних осигурања							
Дунав	16745	32,7	1	18524	33,7	1	-
Generali	9948	19,4	2	10565	19,2	2	-
ДДОР	7243	14,1	3	7617	13,9	3	-
Wiener	3349	6,5	4	4587	8,3	4	-
Триглав	3028	5,9	5	3749	6,8	5	-
Према критеријуму премије животних осигурања							
Generali	5248	33,9	1	4384	27,5	1	-
Wiener	2924	18,9	2	3215	20,2	2	-
Grawe	2270	14,7	3	2531	15,9	3	-
Societe Gen.	747	4,8	6	1323	8,3	4	раст
Уника жив.	1321	8,5	4	1262	7,9	5	пад
Дунав	1023	6,6	5	1118	7,0	6	пад

Извор: Народна банка Србије.

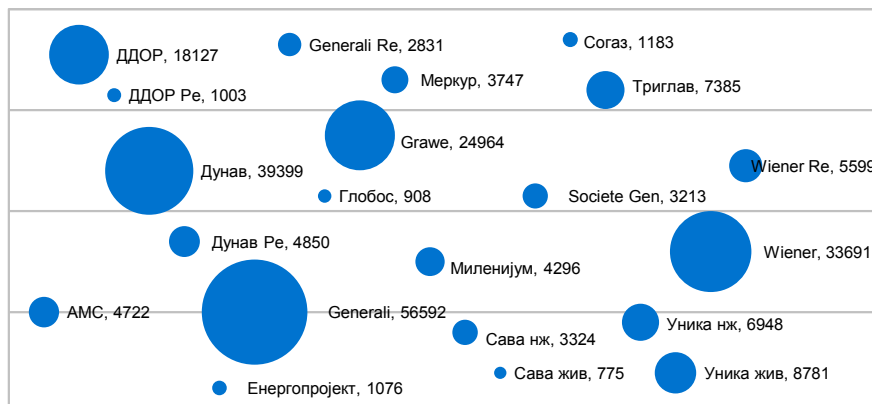
1.3. Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

У односу на крај Т3 претходне године, билансна сума друштава за осигурање и друштава за реосигурање повећана је на крају Т3 2017. године за 9,9% и износи 233,4 млрд динара (1.955 млн евра или 2.304 млн америчких долара)⁶.

⁶ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 30. септембра 2017. године.

Графикон 1.3.1. **Билансне суме друштава за осигурање**
(на дан 30. 9. 2017, у млн RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано према висини билансне суме, у Т3 2017. године није промењен редослед друштава на ранг-листи пет највећих друштава за осигурање, која у укупној билансној суми свих друштава за осигурање учествују са 78,8%.

Табела 1.3. **Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање према критеријуму билансне суме**
(у млн динара, у %)

	30. 9. 2016.			30. 9. 2017.			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Generali	50443	25,4	1	56592	25,8	1	-
Дунав	35449	17,9	2	39399	18,0	2	-
Wiener	27547	13,9	3	33691	15,4	3	-
Grawe	22986	11,6	4	24964	11,4	4	-
ДДОР	18127	8,4	5	18127	8,3	5	-

Извор: Народна банка Србије.

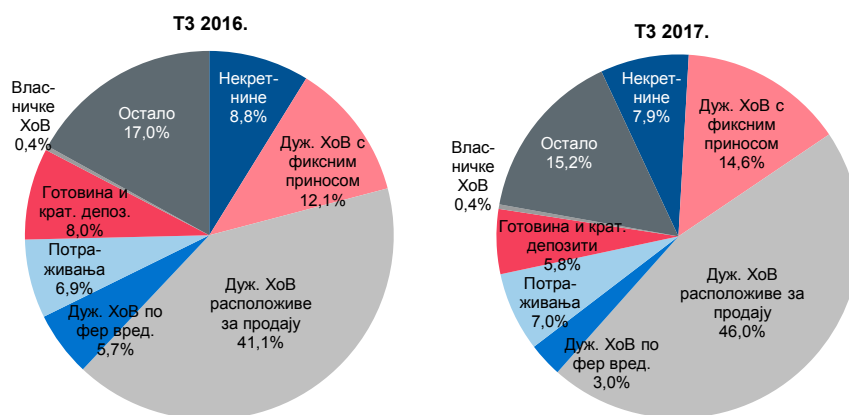
Структура активе

У структури активе друштава за осигурање и друштава за реосигурање, са стањем на дан 30. септембра 2017. године, највећи део односио се на дужничке хартије од вредности, и то дужничке хартије од вредности расположиве за продају (46,0%), с фиксним приносом (14,6%) и које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (3,0%), иза којих су следили некретнине, постројења и опрема (7,9%), потраживања (7,0%), готовина и краткорочни депозити (5,8%), власничке хартије од вредности (0,4%) и остало⁷.

⁷ Остало обухвата нематеријална улагања, гудвил, софтвер и остала права, учешћа у капиталу, остале дугорочне финансијске пласмане (осим дужничких ХоВ са фиксним приносом), остала дугорочна средства, одложена пореска средства, залихе, стална средства намењена продаји, остале хартије од вредности у оквиру финансијских пласмана, остале краткорочне финансијске пласмане, порез на додату вредност, АВР и техничке резерве које падају на терет саосигурања и реосигурања.

Ако се упореде ТЗ 2017. и исти период претходне године, може се закључити да, с једне стране, дужничке хартије од вредности расположиве за продају повећавају претежно учешће, бележењем знатног номиналног раста по стопи од 23,0%, док, с друге стране, некретнине и готовина, и краткорочни депозити смањују учешће у укупној активи.

Графикон 1.3.2. Структура aktive
(на дан 30. 9. 2016. и 30. 9. 2017)

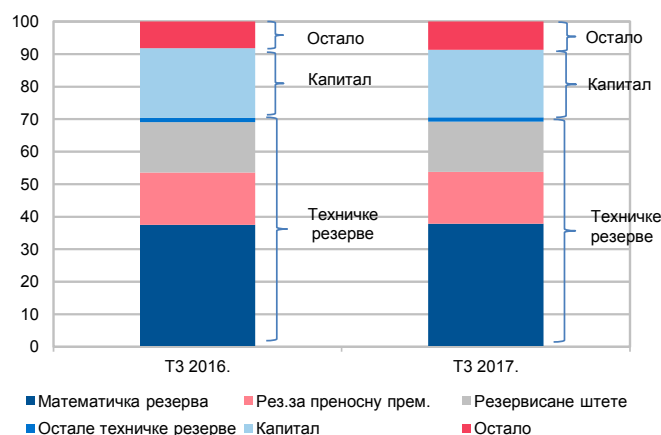
Извор: Народна банка Србије.

Структура пасиве

У структури пасиве, на крају ТЗ 2017. године, техничке резерве исказују учешће од 70,6%, а капитал учешће од 20,8%.

Капитал у износу од 47,3 млрд динара, у односу на крај ТЗ претходне године, бележи раст по стопи од 6,8%, док техничке резерве у износу од 160,8 млрд динара бележе раст од 10,4%, при чему је најзначајније учешће у овим резервама имала математичка резерва, са стопом раста од 11,2%.

Техничке резерве у континуитету бележе и номинални, и реални раст.

Графикон 1.3.3. Структура пасиве
(у %)

Извор: Народна банка Србије.

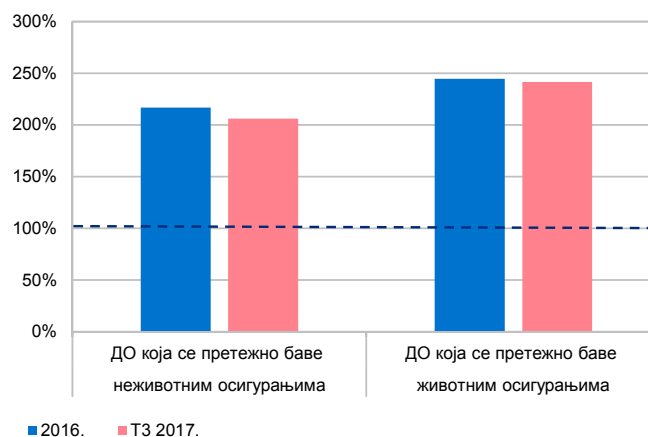
2. Показатељи пословања

2.1. Адекватност капитала

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе, као и од испуњености услова који се односе на адекватност капитала, а утврђени су као однос захтеване и расположиве маргине солвентности.

Расположива маргина солвентности сектора осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање), на дан 30. септембра 2017. године, у Србији је износила 36,9 млрд динара, а захтевана маргина солвентности –16,4 млрд динара. На нивоу свих друштава за осигурање у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима*, **основни показатељ адекватности капитала** (однос расположиве и захтеване маргине солвентности) износио је 206,2%, а код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* – 241,5%.

Графикон 2.1. Адекватност капитала друштава за осигурање

Извор: Народна банка Србије.

2.2. Квалитет имовине

Учешће нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања (као облика активе које може карактерисати отежана наплативост) у укупној активи друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, тј. **рацио теже утрживе активе**, на крају Т3 2017. године било је на задовољавајућем нивоу и износило је 19,2%, док је на крају 2016. године износило 18,7%.

Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* наведени показатељ је смањен, са 2,3% на крају 2016. године на 1,8% на крају Т3 2017. године. На промену вредности овог показатеља утицао је пад наведених облика активе.

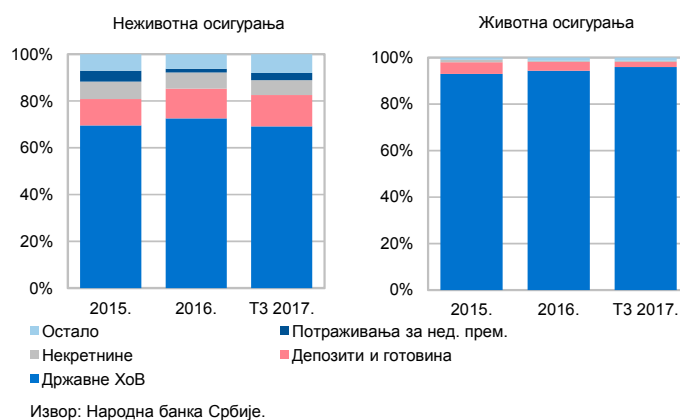
2.3. Инвестирање средстава техничких резерви

Да би се заштитио интерес осигураника и трећих оштећених лица, односно да би се благовремено исплатила штета, друштва за осигурање треба не само формирају адекватан ниво техничких резерви, већ и да их улажу на начин који обезбеђује очување и увећање њихове реалне вредности, како би се створили услови да се у целини и у року измире преузете обавезе, и у садашњем, и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно при инвестирању средстава води рачуна о профилу ризика и лимитима толеранције ризика (квалитативним и квантитативним), применом своје инвестиционе политике.

Посматрано укупно у Србији за сва друштва за осигурање, у Т3 2017. године, техничке резерве *неживотних осигурања* највећим делом су биле уложене у државне хартије од вредности 69,2%, затим у депозите код банака и готовину 13,3%, некретнине 6,3% и потраживања за недоспеле премије 3,1%.

У структури инвестирања техничких резерви *животних осигурања*, најзаступљеније је улагање у државне хартије од вредности са 96,0%, а затим следе депоновање код банака и готовина са 2,3%.

Графикон 2.3. Структура инвестирања техничких резерви

2.4. Профитабилност

На профитабилност друштава за осигурање указује вредност **комбинованог рација у самопридржају** (однос збира меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања према меродавној премији у самопридржају). Вредност овог рација испод 100% указује на то да су друштва за осигурање способна да из прикупљене премије исплате штете и покрију настале трошкове, док се за вредности овог показатеља изнад 100% претпоставља да друштва при одређивању висине премије узимају у обзир и потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима. Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* вредност комбинованог рација у самопридржају благо је повећана, са 87,8% у Т3 2016. године на 88,4% у Т3 2017. године. На повећање овог рација утицао је нешто већи раст збира меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања од раста меродавне премије у самопридржају.

2.5. Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама, оно мора да води рачуна и о усклађености средстава и обавеза по рачности, као и о утрживости и квалитету својих средстава. С обзиром на то да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво да планира структуру својих средстава, пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

Посматрано према **показатељу усклађености ликвидне aktive и обавеза**⁸ у сектору осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање), овај показатељ је у Т3 2017. године износио 151,1% и нешто је мањи него у Т3 2016. године, када је износио 156,7%.

Кретање овог показатеља указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза у сектору осигурања.

3. Аутоодговорност

Обавезним осигурањем власника моторних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима, на крају Т3 2016. године бавило се девет друштава за осигурање – што је за једно⁹ друштво за осигурање мање него у истом периоду претходне године.

Премија осигурања од аутоодговорности у Т3 2017. године била је за 5,2% виша него у истом периоду претходне године.

Концентрација портфеља у овом сегменту готово је непромењена, с обзиром на то да су у Т3 2017. године три друштва за осигурање с највећим учешћем у премији осигурања од аутоодговорности покривала 68,6% тржишта, док су у истом периоду претходне године та друштва покривала 68,2% тржишта.

4. Закључак

Ако се показатељи за Т3 2017. године упореде с показатељима за исти период 2016. године, издвајају се следеће промене:

⁸ Ликвидна актива у овом извештају обухвата финансијске пласмане, готовину, депозите код банака и остале непоменуте дугорочне финансијске пласмане, док обавезе обухватају краткорочне обавезе, пасивна временска разграничења, резервисане штете и друге техничке резерве осигурања до годину дана.

⁹ Једно друштво за неживотно осигурање се у Т3 2017. године припојило другом друштву за осигурање.

- на тржишту Србије пословало је 21 друштво за осигурање – што је за два друштва мање него у истом периоду претходне године, при чему је благо смањен број запослених на 10.814, по стопи од 0,8%;
- билансна суме сектора осигурања је порасла за 9,9%, на 233,4 млрд динара;
- капитал је порастао за 6,8%, на 47,3 млрд динара;
- техничке резерве су повећане за 10,4% и износе 160,8 млрд динара, а повећано је и инвестирање њиховог претежног износа у државне хартије од вредности и у животним, и у неживотним осигурањима;
- укупна премија је повећана за 6,3%, на 70,9 млрд динара;
- доминантно је учешће неживотних осигурања у укупној премији и оно износи 77,5%; премија неживотних осигурања је порасла за 7,3%, при чему осигурање од аутоодговорности, имовинска осигурања и осигурање моторних возила – каско бележе раст од 5,2%, 10,6% и 12,2%, респективно;
- животна осигурања су смањила учешће у укупној премији са 23,2% на 22,5%;
- концентрација на тржишту мерена Херфиндал–Хиршмановим индексом јесте умерена.

Доношењем прописа којима се уређује делатност осигурања у Србији крајем 2014. године и у првој половини 2015. године створени су нормативни предуслови за значајан корак ка конвергенцији стања сектора осигурања у Србији нивоу развоја тог сектора у Европској унији, а ради обезбеђења нивоа заштите корисника услуга осигурања у Србији који ће одговарати нивоу који уживају та лица у Европској унији. У време израде наведених прописа, у Европској унији се примењивао оквир Солвентност 1, те је усклађивање домаће регулативе извршено с тим оквиром, а пренети су и поједини захтеви Солвентности 2, у складу с нивоом развоја тржишта осигурања у Србији. Ако се има у виду наведено, може се рећи да је у Србији у овом тренутку успостављен оквир Солвентност 1½. Наиме, спроведене су поједине одредбе Солвентности 2 које се односе на квалитативне захтеве другог стуба (систем управљања који обухвата четири кључне функције: управљање ризицима, систем интерних контрола, интерну ревизију и актуарску функцију, као и сопствену процену ризика и солвентности – *ORSA*, супервизију засновану на процени ризика, *fit and proper* захтеве при лиценцирању субјеката надзора и др.).

Завршетком прве фазе стратешки опредељених активности на примени новог методолошког оквира – анализе усклађености регулативе, као и преласком на спровођење следеће две фазе – процена ефеката примене¹⁰ и усклађивање регулаторног оквира – обезбедиће се потпуна усклађеност делатности осигурања у Србији с правилима која важе у Европској унији, тј. још виши ниво стабилности сектора осигурања и заштите корисника услуга осигурања, најкасније до приступања Србије Европској унији.

¹⁰ Ова фаза је започела у Т2 2017. године и, између осталог, обухвата спровођење квантитативне студије утицаја нових захтева Солвентности 2 на адекватност капитала и техничке резерве појединачних друштава и сектора осигурања у целини.